

80-86

Верховному Судові України

— 80 років

Редакційна колегія і редакція

журналу «Право України» щиро

вітаяють працівників Верховного Суду

З 30.03.2003. Подоба
 04.04.13 Сильвіна
 на 10.09.13 Беркишкі
 завіт законності
 України.

ISSN 0132-1331

ПРАВО України

Видається щомісячно.
Журнал засновано в 1922 р. Київ.

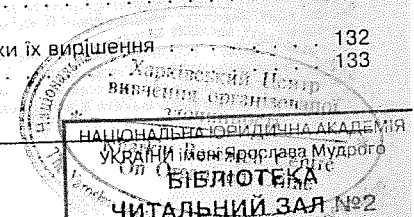
4'2003

код екземпляра 496167

З М І С Т

ЖУРАВСЬКИЙ В. Проблеми законодавчого забезпечення інноваційно-інвестиційної моделі розвитку України	3
Державно-правове творення	
КОЛПАКОВ А. Проблеми змін в політичній системі України: політико-правовий вимір	5
БУЛЬБА О. До питання поділу влади в Україні: пошук оптимальних варіантів	8
Проблеми місцевого самоврядування	
БОРДЕНЮК В. Місцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект	12
Питання теорії	
БОНДАРЕНКО І. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи: поняття та ознаки	18
ЗЕЛЕНА О. Визначення підстав юридичної відповідальності: актуальні питання	21
Захист прав людини і громадянина	
ЮРОВСЬКА В. Правовий статус застрахованих осіб	26
АЛЕНІН Ю., ГУРДЖІ Ю. Публічна природа гарантій прав особи у кримінальному процесі	30
Право, економіка, фінанси	
КУЧЕРЯВЕНКО М. До питання про систему фінансового права	33
КОНДИК П. Правове регулювання економічної та господарської діяльності Збройних Сил України	37
СТАТІВКА А. Сільське господарство України та його інтеграція в міжнародні сільськогосподарські торговельні організації: проблемні питання	42
КОРНІЄНКО Г. Організаційно-правові аспекти формування системи матеріально-технічного забезпечення АПК	45
Судова практика	
КРАВЦОВ П., МУЛЬЧЕНКО В. Невирішені проблеми у новому КК України	50
ФЕДИНЯК Л. Мирова угода як спосіб регулювання цивільно-правових спорів: окремі питання	53
Прокурорсько-слідча практика	
КОЗЬЯКОВ І. Проблеми теорії та практики застосування статей 187, 187 ¹ КПК України	57
Право та екологія	
ТКАЧЕНКО О. Принцип верховенства права в регулюванні еколого-правових відносин: поняття та значення	63
ХІМІЧ О. Адміністративно-екологічне правопорушення: проблемні питання	68
Питання інтелектуальної власності	
МЕЛЬНИКОВ М. Піратство як злочин у галузі авторського права та суміжних прав: погляд на проблему	72
ОМЕЛЬЧУК К. До питання про авторські права на фотографії	75
Дискусії та обговорення	
СЕЛІВАНОВ А., ЄВГРАФОВ П. Конституційна скарга громадян в реаліях сучасності	80
МУЗИКА А., АЗАРОВ Д. Про поняття злочинів у сфері комп'ютерної інформації	86
КІНАШ Я. Альтернативи заходів адміністративного впливу на неповнолітніх	90
ЛЕВИК А. Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»: плюси і мінуси	93
ФРОЛОВ В. Кодекс професійної етики судді як захист єдності та незалежності судової системи	96
ПОПЕЛЮШКО В. Справи приватного обвинувачення: актуальні проблеми, законодавчі парадокси	98
ШУПАКІВСЬКИЙ Р. Визначення об'єкта і предмета незаконного заволодіння чужим транспортним засобом	101
ХАХУДА Ю. Насильство як спосіб перешкоджання здійсненню виборчого права	102
До адміністративно-правової реформи	
ПОЛЕШКО А. Хід адміністративної реформи в Україні (з науково-практичної конференції)	104
На міжнародно-правові теми	
КОВАЛЬОВА О. Політико-правові і процедурні питання вступу до Європейського Союзу	119
МАРЦЕЛЯК О. Міжнародний досвід функціонування деяких спеціалізованих омбудсманів	123
Рішення Європейського суду з прав людини	
Правове життя	
Комітетські слухання з питань виконання Закону «Про судову Україну»	25
Вирішення еколого-правових проблем — на рівень сучасних вимог	131
Рецензії	
ТЕРТИШНИКОВ В. Проблеми господарського судочинства та шляхи їх вирішення	132
ДЗЕРА О., КАЛЮЖНИЙ Р. Актуальне видання	133

Вирішення ситуації, яка склалася, вбачається можливим і продуктивним тільки у теоретичному аспекті — у подоланні обмеженого розуміння «предметності» державного начала у кримінально-процесуальній діяльності, виведенні змісту принципу публічності за межі ст. 4 КПК і внесення до нього обов'язку із забезпечення прав і законних інтересів особи поряд з іншими за-

вданнями (ст. 2 КПК) [12]. Інакше — будь-яка, навіть кардинальна, нормотворчість законодавця з галузевого (кримінально-процесуального) забезпечення відповідних конституційних норм не позбавить встановлене у ст. 2 КПК завдання щодо охорони прав особи і закріплений у ст. 53 обов'язок від прихованих властивостей «додатковості» (факультативності).

Використана література:

1. І в а н е н к о Г.В. Конституційна модель правової держави: шляхи її удосконалення і реалізації: Автореф. дис... канд. юрид. наук. — Одеса, 2002. — С. 8.
2. Т о д ы к а Ю.Н. Конституционное право Украины: отрасль права, наука, учебная дисциплина. — Харьков, 1998. — С. 26—29.
3. Конституции государств-участников СНГ. — М., 2001.
4. Конституционное право зарубежных стран: Учеб. для вузов / Под общ. ред. М.В.Баглая, Ю.И.Лейбо и Л.М.Энтина. — М., 2002. — С. 355, 488—489.
5. К у т а ф и н О.Е. Предмет конституционного права. — М., 2001. — С. 134, 130—136.
6. М и х е е н к о М.М., Н о р В.Т., Ш и б і к о В.П. Кримінальний процес України. — К., 1999. — С. 11—13, 32—34, 35—51 та ін.; Уголовный процесс / Под ред. К.Ф. Гуценко. — М., 1998. — С. 14, 21, 58—70 та ін.; М а л я р е н к о В.Т. Конституційні засади кримінального судочинства. — К., 1999; М а л я р е н к о В.Т., В е р н и д у б о в І.В. Прокурор у кримінальному судочинстві: деякі проблеми та шляхи їх вирішення. — К., 2001; М и х а й л е н к о А.Р. Расследование преступлений: законность и обеспечение прав граждан. — К., 1999; П е т р у х и н И.Л. Человек и власть (в сфере борьбы с преступностью). — М., 1999; З а й ц е в О.А. Государственная защита участников уголовного процесса. — М., 2001; Т р о ф и м е н к о В.М. Кримінально-процесуальні гарантії особистості в стадії судового розгляду: Дис... канд. юрид. наук. — Харків, 2000; К о с ю т а М.В. Проблеми розвитку прокуратури України в умовах побудови демократичної правової держави: Дис... док. юрид. наук. — Одеса, 2002 та ін.
7. Уголовный процесс / Под ред. К.Ф. Гуценко. — М., 1997. — С. 59; Уголовный процесс. Общая часть / Под ред. В.П. Божьева. — М., 1998. — С. 75; Т е р т и ш н и к В.М. Кримінально-процесуальне право України. — К., 2003. — С. 113 та ін.
8. М а с л е н и к о в а Л.Н. Методология познания публичного и частного (диспозитивного) начал в уголовном судопроизводстве. — М., 2000. — С. 4—10.
9. П е т р у х и н И.Л. Человек и власть. — С. 54—59.
10. М и х е е н к о М.М., Н о р В.Т., Ш и б і к о В.П. Вказ. праця. — С. 49—50; Т е р т и ш н и к В.М. Вказ. праця. — С. 92.
11. УПК РФ, ст. 11 главы 2 «Принципы уголовного судопроизводства».
12. Як варіант див.: ст. 18 Проекту КПК України (за станом на 1 березня 2001 р.). — К., 2001.

Право, економіка, фінанси

До питання про систему фінансового права

М.КУЧЕРЯВЕНКО

*звідувач кафедри,
доктор юридичних наук, професор
(Національна юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого)*

Рух коштів регулюється комплексом правових галузей, що входять у систему права. Природно, кожна галузь визначає свій аспект, відмежовуючи групу однорідних правових відносин, до яких застосовується специфічний галузевий метод регулювання. Фінансове право, беручи участь у цьому згідно зі своїм предметом і методом, не виключає формування стійких зв'язків з іншими галузями, що стосуються у тому чи іншому сенсі публічних грошових фондів. Явище, яке вимагає всебічного правового регулювання, припускає сполучення двох суперечливих процесів. З одного боку, необхідно розкласти його на складові, що повинні бути у сфері уваги окремих галузей права, які регулюють певні відносини своїми специфічними методами. З іншого — важливо співставити, з'єднати окремі режими правового регулювання у єдиний процес, визначити і узгодити межі стику окремих галузей права.

Регулювання відносин, пов'язаних з рухом публічних грошових фондів, припускає певний фінансово-правовий аспект даного процесу. Він визначається низкою обставин[1]: 1) фінансово-правові відносини спрямовані на мобілізацію публічних грошових фондів; 2) зібрані кошти спрямовуються на забезпечення функцій і завдань держави, органів місцевого самоврядування; 3) визначають умови виникнення, зміни і припинення грошових відносин; 4) забезпечують функції державних органів у сфері фінансової діяльності.

Виходячи з цього, складно погодитися з позицією Д.Вінницького про існування і регулювання державних доходів комплексними правовими галузями й інститутами[2]. Дійсно, відносини з утворення публічних коштів не є однорідною гру-

пою. Цього і не може бути. По-перше, правова природа публічних коштів, їхніх джерел різна. Навряд чи між податками і, наприклад, адміністративними штрафами, доходами від випуску і обігу державних цінних паперів, можна ставити знак рівності. Так, вони не однорідні, але у рамках видових, інституціональних режимів і проявів єдині як публічні відносини. По-друге, навряд чи можна беззаперечно погодитись з участю цивільно-правових інститутів (доходи від використання державного майна, дивіденди по акціях господарських товариств, що належать державі)[2, 73], у формуванні державних доходів. Напевно, у даному разі точніше може йтися про певні факти, явища (про які мова йшла вище), що породжують різні типи регулювання. І у даному випадку ми не запозичаємо, не переносимо цивільно-правові інститути (як сукупність правових норм) у фінансове право, а виділяємо для фінансово-правового регулювання те у явищі (одержання доходів, дивідендів від використання державного майна тощо), що входить у сферу фінансового права, має публічно-правову природу і пов'язано з рухом публічних грошових фондів.

При аналізі предмета фінансового регулювання необхідно враховувати фундаментальне положення Ю.Ровинського про зміст фінансових правовідносин як владно-майнових, котре використовується у працях майже усіх фахівців у даній галузі і найчастіше через загальновідомість, навіть, без посилань. При цьому слід звернути увагу саме на нерозривність відносин влади і специфічних майнових відносин, регулювання яких здійснюється як єдине ціле. Показовим щодо цього є порівняння з адміністративними і цивільними правовідносинами. Саме у них часто розмивають, змішують фінансово-

правові відносини, але розмежування цих галузей і має будуватися на позиціях владно-майнового характеру фінансово-правових відносин (адміністративні правовідносини — владні; цивільні — майнові; фінансові правовідносини — владно-майнові).

Якщо адміністративно-правове регулювання націлене на керування державою певних сфер; цивільно-правове — охоплює майнові відносини, то фінансово-правове регулювання характеризується, з одного боку, майновим характером особливого роду, який визначається тим, що власником майна є держава, існує це майно у специфічній формі — централізованих і децентралізованих грошових фондів; з іншого — владним характером, тим, що реалізація владних повноважень здійснюється власником коштів. Саме єдність владно-майнових засад й дозволяє відмежувати фінансово-правові відносини, виділити їх єдність і на підставі подібного підходу виокремити однорідні відносини, що і є предметом регулювання.

Останнім часом зустрічаються, однак, діаметрально протилежні точки зору, обґрунтовуючи які автори доходять висновку про неможливість існування фінансового права як самостійної правової галузі[3]. Так, Ю.Белошапка активно використовує загальнотеоретичну базу, праці знаних фахівців з теорії права. Однак шкода, що не всі положення, які належать до аналізованих проблем з праць С.Алексеева, М.Марченка, І.Самошенка, Р.Халфіної та інших, потрапили у коло його уваги. У протилежному випадку він звернув би погляд на узагальнюючі принципи і критерії у структуруванні галузей. Дійсно, метод правового регулювання є таким, але тільки в сукупності з іншими, не менш значимими (предмет, система законодавства тощо). Більше того, якщо наполягати на абсолютно самостійному методі правового регулювання, як це робить Ю.Белошапка, то можна звести всю систему права до двох галузей: публічного і приватного. Імперативний метод регулювання, характерний для публічно-правових галузей, притаманний і кримінальному, і адміністративному, і фінансовому праву. Але тільки у останньому він одержує галузеву специфіку, залишаючись за своєю природою імперативним.

Метод фінансово-правового регулювання припускає нерівність суб'єктів відносин, що забезпечує надзвичайне становище і роль держави. Він виявляється у владних розпорядженнях, наказах одним суб'єктам з боку інших, що представляють державу, органи самоврядування. Владність як зміст методу фінансово-правового регулювання має особливості, які і реалізуються в імперативних розпорядженнях у галузі фінансової діяльності держави[4]: а) перевага у фінансово-правовому регулюванні позитивних зобов'язань. Держава, видаючи владні розпорядження, зобов'язує суб'єктів до їх виконання (причому нерідко в однозначній формі); б) метод владних розпоряджень виступає як імперативний, коли суб'єкти фінансового права виконують обов'язок відповідно до норм законів і підзаконних актів. Права при цьому похідні від обов'язків; в) регулює підстави виникнення правовідносин, виходячи з того, що за наявності певного юридичного факту суб'єкт права зобов'язаний вступити у це відношення і виходити з розпорядження закону, а не власної волі; г) даний метод характеризується юридичною нерівністю суб'єктів, коли одні з них володіють однобічними юридично-владними повноваженнями щодо інших суб'єктів, тоді як останні не мають адекватних повноважень стосовно керуючих суб'єктів. На цьому базується основа правосуб'єктності, коли у керуючих суб'єктів вона складається переважно з прав, а у зобов'язаних — в основному з обов'язків і похідних від них прав. Може скластися уявлення, що фінансове право поряд з імперативним активно застосовує і диспозитивне регулювання. Наприклад, у галузі регулювання відносин з формування грошових ресурсів добровільного характеру (облігації державної внутрішньої позики, казначейські сертифікати, лотереї тощо) разом з видимістю диспозитивності основою регулювання залишаються владні розпорядження. Дійсно, придбання державних цінних паперів здійснюється на добровільній основі, але усі відносини, що впливають з цього факту, регулюються державними, однобічними вєліннями (терміни позики, відсотки, порядок погашення заборгованості не можуть бути предметом договору, вони закріплені законодавчо).

Для галузі фінансового права характерний набір інститутів, що забезпечує всі сторони й елементи юридичного режиму руху державних коштів. Необхідно, природно, враховувати, що інститути названого права припускають цілісне регулювання тільки у рамках галузі і мають спеціалізований характер стосовно однорідної групи правових норм. Галузь фінансового права містить комплекс норм, що складають предмет вказаного права і забезпечують правове регулювання руху державних коштів. Кожний з інститутів реалізує вузькі цілі.

У цій ситуації викликає подив позиція Ю.Белошапка, який розглядає фінансове право як «міжгалузевий правовий інститут, тобто сукупність фінансово-правових норм, закріплених у чинному законодавстві і регулюючих однорідні фінансово-економічні відносини»[5]. Шкода, що глобальна дискусія про місце фінансового права у системі права 40-х — 70-х рр. XX ст.[6] залишилася їм непоміченою. Не зупиняючись на аналізі цієї тези через її неспроможність, хотілося б звернути увагу на два моменти. По-перше, якщо виходити з однорідності фінансових відносин, то постає питання, яким чином вони складають міжгалузевий правовий інститут, що поєднує норми декількох галузей права. Адже сукупність норм, які до нього входять, представлятиме різнотипні правові галузі і йтися про однорідність сформованої таким чином системи, природно, неможливо. І, по-друге, Ю.Белошапка розглядає податкове право як фінансово-правовий інститут. Отже, постає питання про місце інституту в інституті. Природно, можна мати на увазі існування різних видів правових інститутів (складних, генеральних, базових тощо), але у такій редакції автор суперечить сам собі, характеризує, фактично, інститут податкового права у системі фінансово-правової галузі.

Забезпечення єдності фінансово-правових аспектів регулювання подібних відносин виключає виділення у межах фінансового права нових галузей, серед яких часто називають банківське, податкове право тощо. Дійсно, банківська діяльність є предметом фінансово-правового регулювання, однак, до цього необхідно підходити дуже виважено, оскільки названа діяльність як явище породжує, насам-

перед, цивільно-правове регулювання даних процесів і, звісно, значну частину банківського права й складають цивільно-правові норми. У систему ж фінансового права ввійдуть норми публічного характеру, що регулюють банківську діяльність. Однак і з ними, мабуть, не все абсолютно однозначно, оскільки не можна не брати до уваги адміністративно-правовий аспект регулювання статусу Національного банку України в рамках адміністративно-правового інституту керування фінансами. Тому, ведучи мову про склад фінансового права, необхідно виділяти сукупність норм, що охоплюють публічне регулювання відносин, пов'язаних з рухом державних коштів при здійсненні вказаної діяльності.

Дивлячись на фінансове право як єдину галузь, що складається із сукупності правових інститутів, складно погодитися також з обґрунтуванням позиції, за якої податкове право розглядається як самостійна галузь права. Навряд чи можна говорити про існування «власного предмета регулювання у податкового права»[2, 71]. Податкове право, виступаючи фінансово-правовим інститутом, здійснює правове регулювання у межах загальних фінансово-правових відносин, додаючи їм інституціональної своєрідності, але не змінюючи загальної галузевої природи.

Активно досліджуючи цю сферу відносин, Д.Вінницький пропонує пов'язати зміст податкових відносин з відносинами з розподілу тягаря публічних витрат, що й викликає до життя галузь податкового права[2, 71]. Уявляється, дану позицію доречно було б аргументувати більш повно і ґрунтовно. Абстрагуючись від деяких деталей (здійснення розподільчих чи перерозподільчих функцій у рамках непрямого оподаткування), на мій погляд, податкове право навряд чи можна пов'язувати з розподільчими відносинами. Головне в організації оподаткування — забезпечити формування (курсів мій — М.К.) публічних грошових фондів, а розподіл, їх витрата (що саме і лежить в основі забезпечення публічних витрат) знаходиться за межами податкового права. Цьому присвячений інший фінансово-правовий інститут — державних витрат.

Напевно, варто замислитись і над наступним положенням: «...безпосередньою метою податкових відносин виступає не

перерозподіл доходів членів суспільства, а справедливий розподіл тягаря публічних витрат» [2, 72]. Вважаю, подібне твердження вимагає деяких уточнень. Навряд чи доречно абсолютна паралель між податковими відносинами і «тягарем публічних витрат». Навіть, серед доходів бюджетів податки є тільки одним з каналів формування (поряд з неподатковими надходженнями, доходами від реалізації державного майна, випуску і обігу державних цінних паперів тощо) доходних частин. Тобто, впливає, що за рамками податкового права також є певна група відносин, які регулюють розподіл тягаря публічних витрат, що тоді суперечить концепції цілісності предмета регулювання галузю податкового права.

Більше того, на мій погляд, у цьому разі доречно питання: якщо податкове право регулює розподіл, видаткові відносини, то який фінансово-правовий інститут податкового права стосується відносин формування публічних грошових фондів. За логікою Особливої частини фінансового права після регулювання бюджетних відносин першим інститутом є інститут державних доходів, основу якого складають податкові відносини. Таким чином, впливає, що починаємо регулювати відразу ж розподільчі, видаткові відносини, не позначивши, яким же чином зібране те, що повинні розподіляти. Необхідно замислитись у даному разі і про логіку, особливості наділення державою компетенцією органів фінансового контролю, органів керування фінансами. Використовуючи традиційну логічну схему, стає зрозумілим наступне. Для контролю за кожною стадією руху публічних коштів створюється спеціальний орган. Формування грошових фондів контролюють податкові органи; розподіл, рух по рахунках — органи Державного казначейства; використання, витрату цих коштів — конт-

рольно-ревізійні органи. Можлива, звичайно, глибша деталізація з урахуванням повноважень інших органів, деяких нашарувань і дублювань окремих функцій. Однак у цілому подібне співвідношення логічне. У випадку, коли податкові відносини зводяться до відносин щодо розподілу тягаря публічних витрат, впливає, що існує декілька різних державних органів з абсолютно однаковою компетенцією. По-перше, податкові органи тоді дублюють органи казначейства і контрольно-ревізійні, а, по-друге, для регулювання відносин на стадії формування державних грошових фондів органів взагалі не існує.

Природно, навряд чи в цьому разі автор даної публікації виходить з абсолютності і непорушності своїх тверджень. Це — спроба обґрунтувати власне бачення змісту фінансово-правової галузі, співвідношення її окремих інститутів. Одне, на мій погляд, безперечно. Характеризуючи фінансове право, необхідно виходити з єдності, цілісності вказаної галузі, співвідповідності певної ієрархії її внутрішніх (курсів мій — М.К.) інститутів. Спроба обґрунтувати існування чи перспективність появи нових галузей права (бюджетного, податкового, валютного тощо) може тільки ускладнити, зруйнувати цілісні фінансово-правові механізми регулювання суспільних відносин, що призведе до плутанини, протиріч і труднощів у розвитку галузі, науки, законодавства. Дійсно, нині складний етап у розвитку економіки (поява нових понять, механізмів, зміна традиційних). Для адекватного оперативного відображення цих процесів важливо, використовуючи галузеві форми реагування, коректувати і впливати на сформовану ситуацію, а не повертатися до дискусії про зміст і місце фінансового права у системі права, що закінчилася ще у 70-х рр. ХХ ст.

Використана література:

1. Финансовое право: Учеб. / Под ред. О.Н. Горбуновой. — М., 2000. — С. 35.
2. Виницкий Д.В. Предмет российского налогового права // Журнал российского права. — 2002. — № 10. — С. 73.
3. Белшапко Ю.Н. Правонарушение и ответственность в финансовом и налоговом праве Российской Федерации // Правоведение. — 2001. — № 5. — С. 58.
4. Финансовое право Российской Федерации: Учеб. / Отв. ред. М.В. Карасева. — М., 2002. — С. 39—42.
5. Правоведение. — 2001. — № 5. — С. 58.

6. Ровинский Е.А. Предмет советского финансового права // Сов. гос. и право. — 1940. — № 3. — С. 29—48; Халфина Р.О. К вопросу о предмете и системе советского финансового права / Вопросы советского административного и финансового права. — М., 1952. — С. 182—214; Иванов Б.Н. О системе советского финансового права / Труды ВЮЗИ. — Том. IX. Вопросы советского финансового права. — М., 1967. — С. 34—67; Ермакова Т.С. О системе советского финансового права // Правоведение. — 1975. — № 2. — С. 72—79.

Правове регулювання економічної та господарської діяльності Збройних Сил України

П. КОНДИК

головний спеціаліст Юридичного департаменту Секретаріату Кабінету Міністрів України

У процесі реформування Збройних Сил України актуальними стають питання, пов'язані з визначенням правових засад провадження військовими частинами економічної та господарської діяльності. Йтися про те, що вони є новими, не може. Військові частини, заклади, установи, організації та інші структури збройних сил (далі — військові частини) і раніше, у тому числі за часів колишнього СРСР, були учасниками цивільно-правових відносин. Проте їх правосуб'єктність значно обмежувалася. Деякі цивільно-правові аспекти функціонування збройних сил, зокрема порядок утворення і діяльності військових частин, у той час регулювалися фрагментарно на рівні відомчих нормативно-правових актів [1].

На сьогодні, на жаль, більше публікацій з проблематики правового регулювання у сфері оборони можна знайти у наукових виданнях Російської Федерації. І це, навіть, при тому, що законодавство України у вказаній сфері значно випереджає законодавство Росії. Думки російських вчених та практиків з правових аспектів провадження військовими частинами економічної та господарської діяльності неоднозначні. Спільним є визнання того, що армія не може стояти осторонь процесів реформування економіки, а, отже, ці частини повинні бути повноправними учасниками цивільно-правових відносин [2].

Логічно поставити запитання: чому проводиться розмежування на еконо-

мічну та господарську діяльність, а також рівнозначні чи відмінні ці поняття?

На підставі системного аналізу законодавства можна зробити висновок, що під економічною розуміється діяльність відповідних військових частин у широкому аспекті, тобто це як господарська, так й інша діяльність останніх, спрямована на економію та раціональне використання грошових і матеріальних ресурсів Збройних Сил. Повніше зміст зазначеного поняття розкритий у Положенні про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України (Офіційний вісник України. — 1997. — Число 52. — С. 202). Щоправда, у названому Положенні вживається термін «економічна робота», а не «економічна діяльність». Проте, по суті, розбіжностей у наведених поняттях немає.

Зміст дефініції «господарська діяльність» визначено у деяких законодавчих актах. Так, у ст. 1 Закону від 22 травня 1997 р. «Про оподаткування прибутку підприємств» визначено, що господарська діяльність — будь-яка діяльність особи, спрямована на отримання доходу в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, у разі коли безпосередня участь такої особи в організації даної діяльності є регулярною, постійною та суттєвою. Наведене визначення доповнюється і, навіть, розширюється поняттям, визначеним у ст. 1 Закону від 16 квітня 1991 р. «Про зовнішньоекономічну діяльність», згідно з якою господарська діяльність — будь-яка діяльність, у тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом і